

MANGFOLD I ALLE KANALER

Skamfull sommer? | Akademisk mangfold | Stå opp!

Skamfull sommer?

Debatten om forskjellige former for klimaskam har rast voldsomt i sommer. Vi har sett og hørt fra alle kanter om at vi ikke skal skamme oss, eller at skam er en god ting. Alt fra sosiolog Sanna Sarromaas [engasjerte men ensporede innlegg](#) om at skam er en hersketeknikk, via [Tegne-Hanne's lett sarkastiske dommedagsskildring](#) og [en 87-årings undring over endring](#), til antikapitalistisk radikalskam i kronikkform [fra partitopper i Rødt](#).

Fra moralpoliti til klimapuritanisme, fra ekstremvarme og skogbrann til anklager mot Greta Tunberg, den fremste representanten for en stor andel av en klimabevisst generasjon som snart får stemmerett, fra 'Overshoot Day' (dagen i året menneskene har tatt ut mer ressurser enn det jordkloden klarer å reprodusere i løpet av ett år) til forsvar for og angrep på fossil energi og økonomiske konsekvenser. Vi har sett en overflod av lite kunnskapsbaserte meninger om hvordan vi bør forholde oss til skam, og til forbruk av alt fra plastsugerør og svinekjøtt til flyreiser, cruiseturisme og ikke minst bompenger.

Akademisk mangfold

Gode forskningsdata er politisk nøytrale. Dette bør ikke være noen særlig kontroversiell påstand, men både du og jeg og mannen i gata, politikere og forskere selv, misbruker statistikk og tall regelmessig for å underbygge egne meninger, uten at det er noe objektivt belegg for det. Ofte gjør vi det også uten at vi ser det selv, fordi vi har så lett for å innskrenke oppmerksomheten vår til de sidene av saken som betyr noe for oss. Vi blir subjektive, uten at vi er bevisste på det. Betegnelsene 'ensporet' og 'moralpoliti' om Sanna Sarromaas innlegg i spalten 'Skamfull sommer?' rett til venstre i dette nyhetsbrevet, kan tjene som eksempel på dette. Hun fokuserer på sin versjon av skamfølelsen, mens vi fokuserer på en annen. Men i et akademisk perspektiv både kan og skal nøytrale data diskuteres fra forskjellige synsvinkler.

Et eksempel mer satt på spissen er følgende: geologer har påvist at landområder langs San Andreas-forkastningen i California er spesielt utsatt for jordskjelv, til dels svært kraftige. Dette er nøytrale og objektive forskningsfunn. Vi kunne brukt denne kunnskapen til å si at det ikke bør bygges tett befolkede boligområder i dette risikoområdet, med begrunnelse i potensialet for tapte menneskeliv. Dette ville vært subjektivt, risikoaversivt, kostbart og utfordrende med tanke på eksisterende logistikk, til tross for at det samtidig er både forebyggende og kunnskapsbasert. På den annen side kunne vi sagt at utbygging og storbyutvikling i disse områdene naturlig vil kunne fungere som pådriver for innovasjon rundt jordskjelvsikring, arkitektur og byplanlegging, og at eksisterende infrastruktur er godt tilpasset økonomiske rammebetingelser. Den agronomiske kunnskapen om at jordsmonnet langs slike forkastninger er blant det mest fruktbare vi finner på jorda, tilsier også at nytteverdien av utbygging veier opp for risikoen. Denne tolkningen er like subjektiv som den første, motsvarende risikovillig, kostbar med tanke på folkehelse- og oppryddingsarbeid etter jordskjelv i svært folketette områder, til tross for at det samtidig er en sunn økonomisk investering og like kunnskapsbasert. Kunnskapen i seg selv er objektiv, men måten vi bruker den i våre prioriteringer er alltid subjektiv og gjerne preget av politiske standpunkter.

Skamløs sommer? (forts.)

Overraskende nok, kommer et av de mest nøytrale og balanserte innleggene om det smertefulle ved bærekraftig utvikling - enten vi snakker om en skamfølelse som en dyd av nødvendighet, eller om en økonomi der utjevning av forskjeller er eneste utvei - fra Dagens Næringsliv. Grønn økonomisk vekst er umulig, skrives det. Begrunnelsen er at «en såkalt grønn vekst, der CO2-utslippene, tapet av biologisk mangfold, presset på vann- og andre ressurser og andre kritiske miljøbelastninger reduseres til bærekraftige nivåer, samtidig som økonomien fortsetter å vokse, er ikke gjennomførbart.»

Her vises det imidlertid til omfattende forskning på økonomi og klimaendring, og ikke til ubehagelige, unødvendige og ubearbeidede, subjektive opplevelser av skam som Sanna Sarrmaa og mange med henne dessverre har blitt utsatt for. Det fratar ikke menneskehetens skamfølelse dens viktige betydning som motivasjon for å tilpasse seg andres behov enn sine egne.

DN og Rødt refererer til samme forskning, men der de røde (ganske forutsigbart?) går rett i strupen på kapitalismen som system, beskriver DN-artikkelen utfordringer vi står ovenfor, på nøytralt og faktabasert grunnlag.

Psykologisk Tankeverksted heier på balansert mangfold og nyansert debatt. Vi vil også publisere en artikkel som utforsker skamfølelsen dypere om ikke lenge, på tankeverksted.no

Til sist, vær helt ærlig med deg selv: Hvor mye skam har du kjent på i sommer, og hvor mye benekter du at den er tilstede i livet ditt?

Noen aktuelle ytringer i mediene belyser også dette. I Aftenposten skriver en dosent og en førsteamanuensis at Kunnskapsdepartementet bør gripe direkte inn i academia ved å belønne utdanningsvalg som næringslivet etterspør. Det refereres til tall som viser at arbeidsledigheten er høyere blant de som er utdannet f.eks. i humaniora, enn de som er utdannet i praktiske fag. Dette er dårlig samfunnsøkonomi mener de, og vil skrote statlig subsidiering av 'unyttig' kunnskap. Det vil samtidig innebære en høy risiko for å skrote alt som heter mangfoldig og uavhengig kunnskapsutvikling, innovasjon og kreative uttrykk, samt flerfaglig samarbeid. Alt skal snevres inn mot samfunnets eksisterende interesser. Misbruk av statistikk kan det også kalles.

I Dagens Medisin slår en helseøkonom og en mellomleder i spesialisthelsetjenesten inn vidåpne dører, ved å vise til forskning som slår fast at bl.a. korte ventetider, høy behandlingsintensitet og brukermedvirkning er forbundet med bedre utbytte av behandling i psykisk helsevern. Ut fra kunnskap de fleste behandlere i psykisk helsevern allerede besitter, og gjerne bruker i argumentasjon for det motsatte av artikkelforfatterne, fastslås det at helseminister Høie er på rett vei med sine krav til måling, registrering og pakkeforløp i psykisk helsetjeneste. Det store misbruket av tall tydeliggjøres imidlertid ved påstanden om at vi trenger å 'telle' og registrere systematisk hvordan pasientene opplever kvaliteten i behandlingen, for å oppnå bedre kvalitet. Det de ikke tenker på er at slik registrering legger seg oppå en lang rekke andre prosedyrer som fratar terapeuten verdifull tid og oppmerksomhet til å skape reell kvalitet i psykologisk behandling. Vi trenger ikke telle, vi trenger å skape en relasjon og dialog der hvordan det går med pasienten blir en naturlig del av samtalen. Utfylling av 'kvalitetsskjema' etter hver samtale bidrar i liten grad til det. Tallene kan dermed *ikke* uten videre brukes til å si noe objektivt om hvordan helsetjenestene våre bør organiseres.

Stå opp mot ekstremismen!

Igjen har det blitt aktuelt å drøfte ytringsfrihetens grenser i Norge. Angrepet på al-Noor-moskéen i Bærum 10. august gir ny næring til sterk og polariserende argumentasjon. Vi skal ikke legge føringer eller begrensninger på noen, men oppfordrer hver og en til å stå opp mot og si fra til de som utfordrer de grensene de selv mener er riktige. Hat, trusler og vold stoppes ikke mest effektivt av lovregulering, men av at noen tør å stå opp imot det når det forekommer. Sannsynligheten for at flere henger seg på og støtter er stor, fordi ekstreme synspunkter pr. definisjon er utenfor grensen for det folk flest ser på som greit.

Om du ikke ønsker å motta nyhetsbrevet, skriv kodeord *AVMELD* og epostadressen din i chatfeltet på tankeverksted.no